

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ ВО СКОПЈЕ
ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА -
СКОПЈЕ

КОН РОДОВО ОДГОВОРНИ ПОЛИТИКИ И БУЏЕТИ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ

Родово одговорно креирање политики:
Препораки за политиките за земјоделството и
руралниот развој

Проф. д-р Драги Димитриевски
Факултет за земјоделски науки и храна – Скопје
14.6.2023

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Мотивација

- ✓ Значење на земјоделскиот сектор:
 - ✓ учествува со околу 9% во бруто домашниот производ (2017-2021);
 - ✓ во вкупниот број вработени учествува со околу 14% (само една третина се жени);
 - ✓ значајно учество во надворешно трговското работење;
 - ✓ главен двигател на економските активности во руралните средини.
- ✓ Диспаритет во вработеноста на жените во однос на мажите:
 - ✓ **35% во вкупниот број на вработени** во руралните средини;
 - ✓ 43% во урбаните средини;
- ✓ Недоволен пристап до ресурси и можности за економско и социјално зајакнување:
 - ✓ бројот на жени-носителки на земјоделските стопанствата во рамките на вкупниот број земјоделци изнесува само 10.4% (НСЗРР, 2021).
- ✓ Ниско учеството на жените во управувањето со земјоделските стопанства
- ✓ Високиот ангажман на жената во домот што претставуваат неплатена работа.
- ✓ Лошите социо-економски услови на жените во руралните области:
 - ✓ општествени норми, патријархална структура, локалните обичаи, култура и традиција

Мотивација

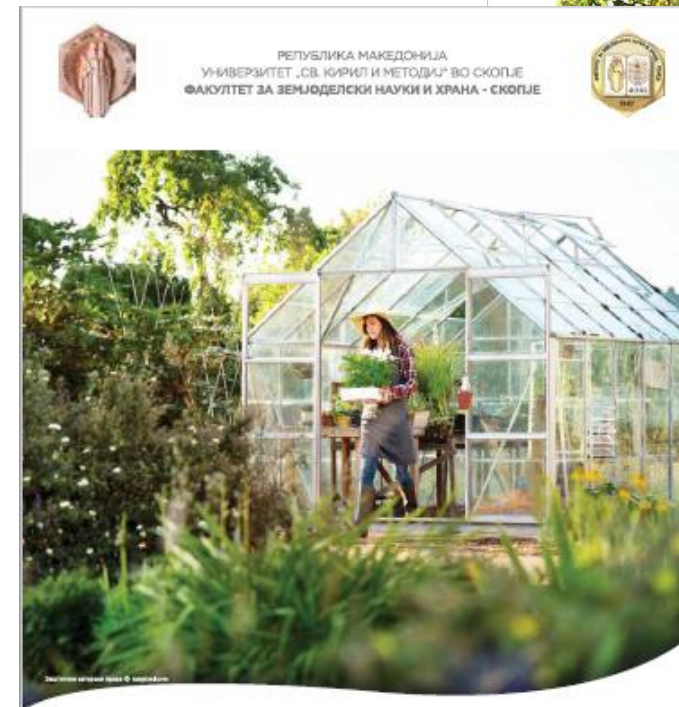
- ✓ Земјоделството е сектор во кој доминираат мажите, но кој како движечки сектор, особено во руралните средини, **треба да обезбеди поголемо препознавање на важноста на жената.**
- ✓ **Родовата нееднаквост** е особено изразена во земјоделскиот сектор и руралните средини.
- ✓ **Важноста на родовата еднаквост** е истакната во политиката на ЕУ.
- ✓ Во изминатата деценија, **нашата земја направи значителни напори за унапредување на родовата еднаквост**
- ✓ Важноста на **родовата еднаквост е препознаена од националните институции** и е дел од општествените и политичките приоритети во различни сектори.

Цел

- Осврт на **институционалните и административните структури**, со фокус на родовите аспекти
- Фокус на **мерката 115** за активен женски член во земјоделското домаќинство
- Предизвици и препораки за политиката

Метод на работа

- ✓ Базира на воспоставена методологија во претходната студија за Родово-сензитивна анализа на политиките и буџетските трансфери во земјоделството и руралниот развој, со **фокус на мерката 115**.
 - ✓ **Метод на 4R**: Кој (Representation), Што (Resources), Под кои услови (Realia), Колку (Realization).
 - ✓ Анализа на стратешки и програмски документи, законска рамка и институционалната поставеност.
- **Извори на податоци**
- ✓ **Секундарни извори**, истражувачки студии, трудови, лични комуникации, експертска проценка.
 - ✓ Мерка 115: Податоци од **Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој** (поднесени и одобрени апликации, како и вредност на исплатени грантови)

МЕРЕЊЕ НА НИВОТО НА ЗАЈАКНУВАЊЕ НА
ЖЕНИТЕ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО СО ПРИМЕНА НА
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ЕКОНОМСКИ МЕТОД

REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA
Ss. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY IN SKOPJE
FACULTY OF AGRICULTURAL SCIENCES AND FOOD – SKOPJE

MEASURING WOMEN'S EMPOWERMENT
IN AGRICULTURE WITH SURVEY-BASED AND
EXPERIMENTAL ECONOMICS METHOD

Институционална рамка

- ✓ Македонија е потписник на **десетици документи за човекови права на Обединетите нации и Советот на Европа** (МТСП, 2021), вклучувајќи ја и Конвенцијата на ОН за елиминација на сите форми на дискриминација против жените (**CEDAW**),
 - ✓ со која се обврза да ја унапредува родовата еднаквост и зајакнување во земјата.
 - ✓ Конвенцијата конкретно се однесува на прашањата со кои се соочуваат руралните жени и бара од државите членки да обезбедат соодветни ресурси и да ги поддржат.
- ✓ Главната законска рамка за родова еднаквост е предвидена со **Законот за еднакви можности на жените и мажите**, кој беше усвоен во 2006 година и изменет во 2012 година за да се формализира условот централната и локалната власт да ги вклучат родовите аспекти во стратешките планови и буџети.
- ✓ Од правната рамка се креирани **стратешки документи**:
 - ✓ Првата Национална стратегија за еднаквост и недискриминација (2012-2015) и Стратегијата за воведување родово одговорно буџетирање во Република Македонија (2012-2017), обете донесени во 2012 година;
 - ✓ Стратегијата за родова еднаквост (2013-2020) и Националната стратегија за еднаквост и недискриминација (2016-2020) донесени во 2013 и 2016 година;
 - ✓ во 2021 година земјата ја усвои Стратегијата за родова еднаквост (2022-2027) врз основа на која е изготвен Националниот акциски план за родова еднаквост (2022-2024); и
 - ✓ Националната стратегија за еднаквост и недискриминација (2022-2026) беше усвоена во 2022 година.

Стратегијата за родова еднаквост
(2022 – 2027), изготвена согласно
меѓународната правна рамка за родова
еднаквост

Институционален механизам

- ✓ Централниот механизам за родова еднаквост се наоѓа во **Секторот за еднакви можности при Министерството за труд и социјална политика**
- ✓ **Меѓусекторска консултативна и советовна група**, за мониторинг на усвоените стратегии за воведување на родово-одговорно буџетирање
- ✓ **Работни групи за родова еднаквост во ресорните Министерствова**, вклучувајќи го МЗШВ, и нивните Координатори
- ✓ На **локално ниво**, Комисии за еднакви можности на жените и мажите

Правна рамка во земјоделскиот сектор

Стратешки документи	Производство и ресурси	Приходи	Лидерство
Закон за земјоделство и рурален развој (ЗЗРР, 2010)	Родовата перспектива (полот) е меѓу критериумите за избор на корисници (чл. 91)	Дополнителна помош за жените носителки на земјоделски стопанства (чл. 102, до 2012 година)	-Граѓанските организации (ГО) ги промовираат руралните жени признати како социјален партнер на МЗШВ (чл. 24) -Учество на жени во ЛАГ (чл. 89)
Национална стратегија за земјоделство и рурален развој 2014–2020 (НСЗРР)	Приоритет се дава на проекти предложени од руралните жени со доделување дополнителни поени	Предложена мерка за обезбедување „континуирана поддршка за жени-активни членови на земјоделските стопанства“	-Го поддржува вклучувањето на жените во донесување одлуки во ЛАГ и во работни групи во МЗШВ -Поддржува основање групи на производители од рурални жени
Национална стратегија за земјоделство и рурален развој 2021–2027 (НСЗРР)	- Приоритет се дава на проекти предложени од руралните жени со доделување дополнителни поени -Приоритети во пристапот до советодавни услуги	-Поддржува проекти за диверзификација на приходите, со дополнителен поттик за апликантите од руралните средини. -Поддршка на економската активност на жените фармери со дополнителни директни плаќања, преку грант за преработувачки активности на фармата и поволности во рангирањето на проектите од новата ИПАРД програма.	Го поддржува формирањето на задруги од рурални женски
Националните програми за земјоделство и рурален развој 2018–2022 (НПЗРР)		Ги операционализира мерките дефинирани во НСЗРР, планирано за 2020 година (М. 115)	
Национална програма за земјоделство и рурален развој 2023–2027 година (НПЗРР)		Ги операционализира мерките дефинирани во НСЗРР за периодот 2021-2027	
Инструмент на ЕУ за претпристапна помош за рурален развој (ИПАРД II)	Проекти поднесени од жени фармери се оценети со дополнителни поени во сите мерки		Жените преку ГО се вклучени во подготовка, имплементација, следење и евалуација на програмата
Инструмент на ЕУ за претпристапна помош за рурален развој (ИПАРД III)	- Проекти поднесени од жени фармери се оценети со дополнителни поени во сите мерки -Имплементацијата на мерката LEADER ќе придонесе за унапредување на еднаквоста меѓу жените и мажите во пристапот до вработување и напредување во кариерата	-Спроведувањето на мерката LEADER ќе придонесе за промовирање на женското претприемништво	Вмрежување: вмрежување на ЛАГ, размена на најдобри практики и учење на нови пристапи за рурален развој

Мерка 115: Поддршка за активен женски член во земјоделското домаќинство“

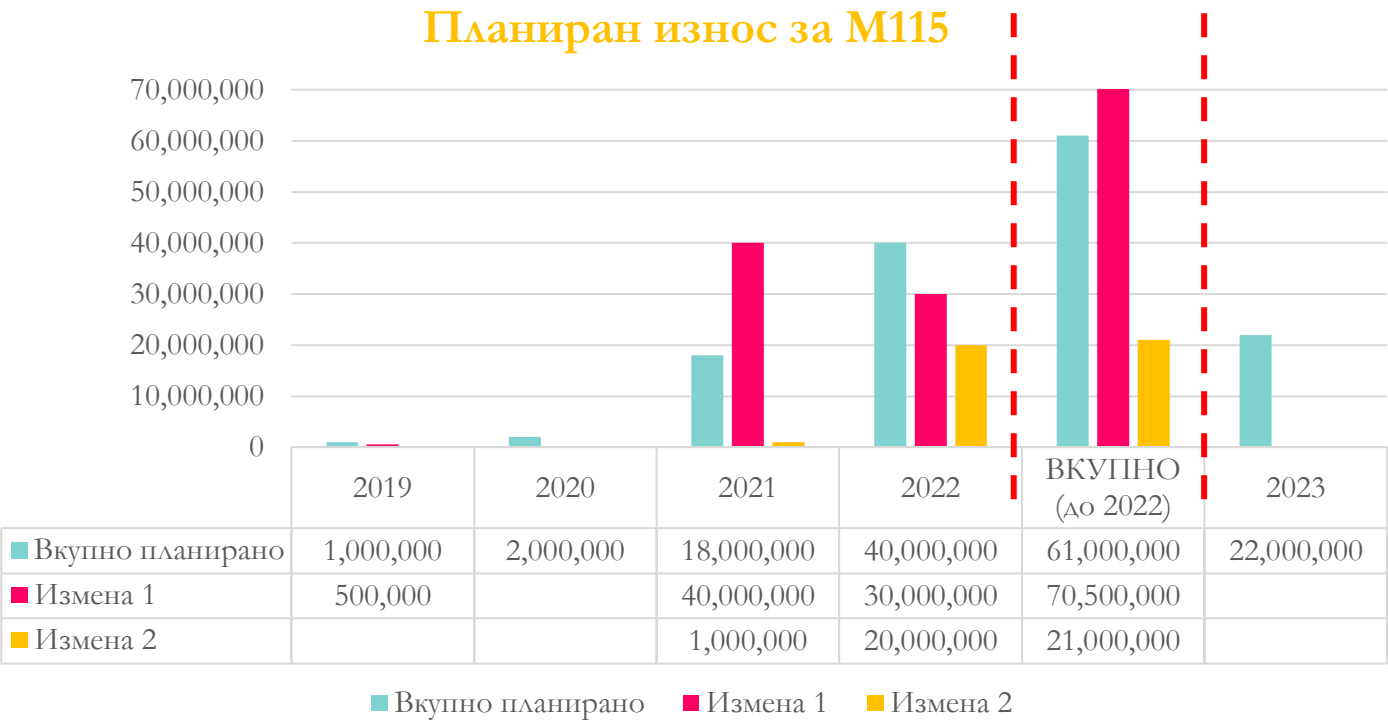
- ✓ Креирана согласно ЗЗРР;
 - ✓ Член 92 - како неповратна финансиска поддршка за инвестиции кои ќе допринесат за развој на руралните средини
 - ✓ Започнува во 2019 година
 - ✓ Се доуредува со програмите за рурален развој од 2022 и 2023 година

➤ Како е дефинирана?

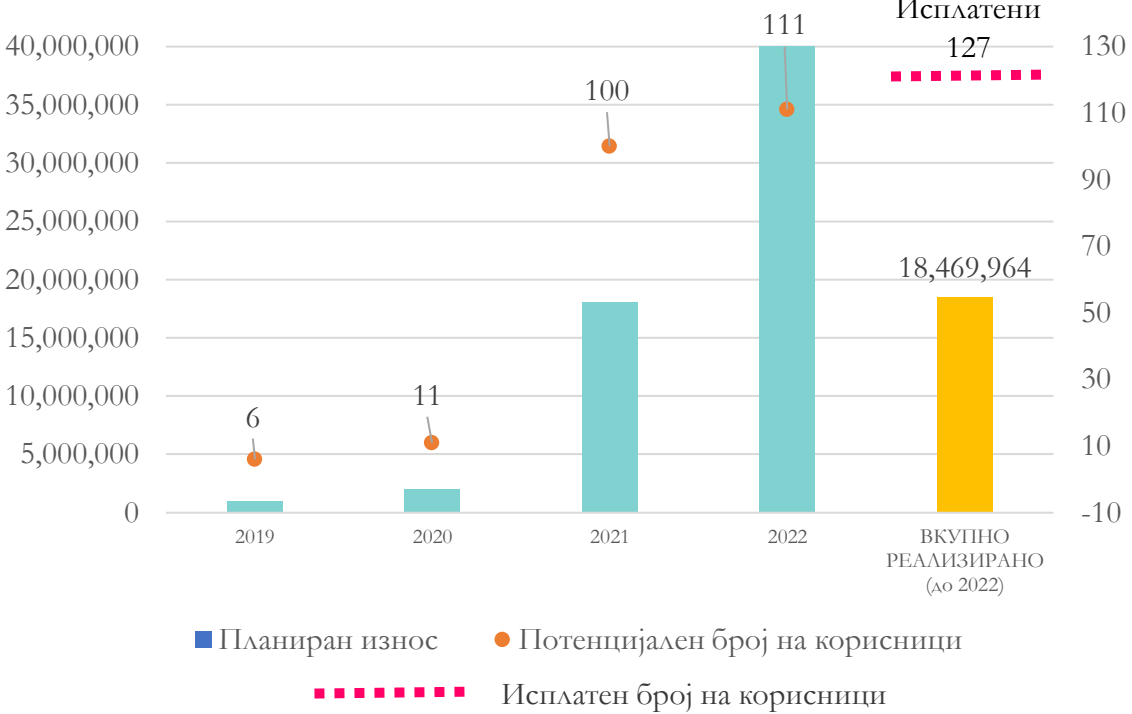
- **Мерка 115 „Поддршка за активен женски член во земјоделското домаќинство“** од оваа програма се спроведуваат согласно член 92 од Законот за земјоделство и рурален развој како неповратна финансиска поддршка за инвестиции кои ќе допринесат за развој на руралните средини и ќе се **доделуваат на женски член на земјоделско стопанство, запишано во Единствениот регистар на земјоделски стопанства**

Мерка 115: Поддршка за активен женски член во земјоделското домаќинство“

Планиран износ за М115

Планирани vs. реализирани исплати

Мерка 115: Предизвици за политиката

- Од 403 жени кои побарале поддршка во првиот повик, **61.04% биле подобни да добијат грант, но само 48% ја продолжиле постапката** за барање финансиска поддршка. Бројот на апликации во вториот повик е намален.
- Ова се должи на повеќе **предизвици**:
 - Состојба на кризи (Ковид пандемија и Руско-Украинската криза): инфлација и зголемување на цените кое влијае на планираните инвестиции
 - Недоволна информираност на жените од руралните средини
 - Недоволно финансиски средства од страна на апликантите за реализација на предвидената инвестиција
 - Критериуми за апликантите

Главни заклучоци

- ✓ Родовата еднаквост е сериозно препознаена во националната регулатива, стратешките документи, како и во институционалните механизми.
- ✓ Во однос на земјоделската политика, постојат мерки кои треба да придонесуваат кон подобрување на положбата на жените во земјоделството и руралните средини, со фокус на мерката 115 за **Поддршка на активен женски член во земјоделско домаќинство**
- ✓ Иницијатива за платено породилно отсуство на рурални жени.
- ✓ Родовите индикатори за следење на спроведувањето на програмата:
 - ✓ Достапни само за ИПАРД програмата,
 - ✓ Во НСЗРР и НПЗРР не се предложени.
- ✓ За сеопфатни родови анализи на земјоделските политики и програми сè уште недостигаат родово дезагрегирани податоци.

Препораки за политиката - општо

- ✓ Родовите аспекти да бидат дел од креирањето на политиките и програмите во земјоделството и руралниот развој.
- ✓ Согласно Законот за еднакви можности за жените и мажите, како и Стратегијата за воведување на родово-одговорно буџетирање, да се применува родовата перспективата и во процесот на буџетирање.
- ✓ Воведување на родовите индикатори во стратешките документи со цел следење на спроведувањето на програмите и од родов аспект.
- ✓ Да се зајакне соработката помеѓу институциите (Платежна агенција и МЗШВ) со цел ефикасно планирање, спроведување, мониторинг и евалуација на мерките.

Препораки за политиката – М115

Службен весник на РСМ, бр. 43 од 28.2.2023 година

VI

(1) Средствата од делот II став (1) од табелата мерка 115 „Поддршка за активен женски член во земјоделското домаќинство“ од оваа програма се спроведуваат согласно член 92 од Законот за земјоделство и рурален развој како неповратна финансиска поддршка за инвестиции кои ќе допринесат за развој на руралните средини и ќе се доделуваат на женски член на земјоделско стопанство, запишано во Единствениот регистар на земјоделски стопанства.

(2) Висината на поддршката од ставот (1) на овој дел изнесува до 360.000 денари по корисник.

(3) Земјоделските стопанства кои се корисници на ИПАРД програмата за истиот тип на инвестиција (градба, опрема и услуги) не можат да бидат корисници на финансиска поддршка на мерката од ставот (1) на овој дел.

(4) Земјоделските стопанства кои биле корисници на мерката од ставот (1) на овој дел од Програмите за финансиска поддршка на руралниот развој од претходните години, не можат да бидат корисници на оваа мерка.

(5) Доколку намената на инвестицијата согласно одобриениот деловен план предвидува преработка на земјоделски производи, корисниците на оваа мерка треба да ја евидентираат дејноста во Агенцијата за храна и ветеринарство по реализација на инвестицијата.

(6) Дел од средствата од ставот (1) на овој дел во износ од 21.000.000 денари се наменети за неподмирени обврски за реализација на мерката 115 „Поддршка за активен женски член во земјоделското домаќинство“ од програмите за финансиска поддршка на руралниот развој од претходните години.

- ✓ Да се усогласат критериумите согласно описот на мерката во Националната програма за рурален развој.
- ✓ Да се зајакне соработката помеѓу институциите (Платежна агенција и МЗШВ) со цел ефикасно спроведување на мерката
- ✓ Да се запази временски распоред на активностите:
 - ✓ Објавување на повик;
 - ✓ Промотивна кампања;
 - ✓ Обработка на барање;
 - ✓ Подобрување на комуникација корисник/агенција
- ✓ Авансна исплата (40%)?

Ви благодарам за вниманието!

Проф. д-р Драги Димитриевски
ddragi@fzhn.ukim.edu.mk